

“Istraživanje o nivou uključenosti
lica sa invaliditetom u politički
život i na pozicije sa kojih se
donose odluke”

SADRŽAJ

Uvod

Ciljevi istraživanja

Metodologija

Glavni zaključci

Zaključci i preporuke

Zahvalnica

Zaključak

UVOD

Učešće osoba sa invaliditetom u političkom životu ključno je za osiguravanje ravnopravnosti i jednakih mogućnosti. Politička participacija omogućava osobama sa invaliditetom da aktivno učestvuju u donošenju odluka koje utiču na njihov svakodnevni život. Ipak, istraživanja pokazuju da su ove osobe često suočene sa različitim preprekama koje im otežavaju ravnopravno učešće u političkim procesima. Cilj ovog istraživanja je analizirati percepciju osoba sa invaliditetom o njihovoj političkoj zastupljenosti i angažmanu, kao i identifikovati ključne izazove koji sprečavaju njihovu veću uključenost.

• CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Prikaz trenutnog stanja političke participacije osoba sa invaliditetom.

Identifikacija ključnih izazova koji utiču na politički angažman ove populacije.

Predlaganje preporuka za unapređenje političke inkluzije.

Podizanje svijesti o pravima i mogućnostima političkog angažmana osoba sa invaliditetom.

• METODOLOGIJA

- **Broj ispitanika:** 300 građana, lica sa invaliditetom, u Crnoj Gori
- **Starosni raspon ispitanika:** 18–70 godina
- **Metode prikupljanja podataka:**
 - Licem u lice
 - Telefonsko anketiranje
- **Alati:** Anketni listić sa strukturiranim pitanjima

Istraživanje je sprovedeno putem anketnog upitnika koji je distribuiran među osobama sa invaliditetom u različitim starosnim grupama i sa različitim vrstama invaliditeta. Uzorak od 300 ispitanika omogućava dobijanje reprezentativnih podataka o percepciji političkog angažmana ove populacije. Podaci su analizirani kombinacijom kvantitativnih i kvalitativnih metoda, što omogućava sveobuhvatniji prikaz rezultata i dublje razumijevanje izazova sa kojima se ispitanici suočavaju.

• GLAVNI ZAKLJUČCI

1. Demografski podaci

- **Pol ispitanika:** 43% žena, 57% muškaraca
- **Starosne grupe:**

- 16–29 godina: 29%
- 30–49 godina: 40%
- 50–70 godina: 31%

2. Obrazovni nivo:

- Osnovno obrazovanje: 25%
- Srednje obrazovanje: 45%
- Više/fakultetsko obrazovanje: 30%

ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA:

- Analiza dobijenih odgovora na pitanje broj 4., o političkoj aktivnosti osoba sa invaliditetom:

O Da (25%)

O Ne (45%)

O Povremeno (30%)

Odgovori na pitanje „Da li ste politički aktivni (učestvujete u političkim partijama, glasanju, aktivizmu)?“ pružaju uvid u stepen političkog angažmana osoba sa invaliditetom.

Opcije odgovora bile su:

Da – označava aktivno političko angažovanje kroz članstvo u partijama, redovno glasanje i/ili politički aktivizam.

Ne – označava potpuni izostanak političke aktivnosti.

Povremeno – odnosi se na sporadično učešće, npr. glasanje na izborima, ali bez dublje političke angažovanosti.

Rezultati pokazuju da značajan procenat osoba sa invaliditetom nije politički aktivan. Najčešći razlog pasivnosti je osjećaj marginalizacije i uvjerenje da politički procesi ne uzimaju u obzir njihove potrebe.

Većina ispitanika bira opciju „povremeno“, što sugerise da su voljni učestvovati u političkom životu (npr. glasajući na izborima), ali da ne osjećaju dovoljnu motivaciju ili podršku da se aktivnije uključe.

Barijere koje ističu kao prepreke za politički angažman su:

Fizička nepristupačnost biračkih mjesta: Osobe sa fizičkim invaliditetom često se suočavaju s arhitektonskim preprekama na biračkim mjestima, što otežava ostvarivanje biračkog prava.

Nedostatak informacija u prilagođenim formatima: Osobe sa senzornim invaliditetom nemaju uvijek adekvatne

informacije o političkim programima, što ih obeshrabruje da učestvuju.

Diskriminacija i negativni stavovi društva: Neki ispitanici navode da su u prošlosti bili obeshrabreni da se politički angažuju zbog stereotipa o sposobnostima osoba sa invaliditetom.

Nedostatak političke podrške: Političke partije rijetko uključuju osobe sa invaliditetom u svoje strukture, čime se smanjuju šanse za njihovo aktivno učešće.

3. Preporuke za unapređenje političke participacije

1. Povećanje pristupačnosti biračkih mjesta i političkih događaja.

2. Obezbjedjivanje informacija u prilagođenim formatima (Brajevo pismo, audio materijali, znakovni jezik).

3. Podrška političkih partija osobama sa invaliditetom kroz uključivanje u izborne liste i partijske strukture.

4. Edukacija i kampanje za podizanje svijesti o važnosti političke participacije osoba sa invaliditetom.

- Analiza dobijenih odgovora na pitanje broj 5., o zastupljenosti osoba sa invaliditetom u političkom životu:

Pitanje: Smatrate li da su osobe sa invaliditetom dovoljno zastupljene u političkom životu?

O Da – 15%

O Ne – 70%

O Djelimično – 15%

Analiza dobijenih odgovora:

Većina ispitanika (70%) smatra da osobe sa invaliditetom nisu dovoljno zastupljene u političkom životu.

Ovaj rezultat ukazuje na prepoznatljiv problem u političkoj inkluziji, što je i jedan od ključnih izazova koji treba adresirati. Iako postoji manji broj ispitanika koji smatraju da su osobe sa invaliditetom dovoljno zastupljene (15%), ovo je izuzetno nizak procenat, što ukazuje na nesklad između percepcije i stvarnog stanja političke reprezentacije osoba sa invaliditetom.

Takođe, 15% ispitanika smatra da postoji djelimična zastupljenost, što može značiti da je napredak u ovoj oblasti vidljiv, ali i dalje daleko od željenog nivoa ravnopravnosti i stvarnog uključivanja osoba sa invaliditetom u političke procese.

Ovi podaci ukazuju na potrebu za većom institucionalnom podrškom i aktivnijim angažmanom političkih subjekata u promovisanju političke inkluzije osoba sa invaliditetom.

- **Analiza dobijenih odgovora na pitanje broj 6., o najvećim izazovima za političku participaciju osoba sa invaliditetom:**
- Fizičke barijere (npr. nepristupačnost biračkih mjesta): 60%
- O Nedostatak informacija na pristupačnim formatima: 50%
-
- O Diskriminacija i predrasude: 55%
- O Nedostatak podrške političkih partija: 65%
- O Nedostatak interesovanja osoba sa invaliditetom za politiku: 10%
- O Drugo (navedite): 5%

Analiza dobijenih odgovora:

1. **Fizičke barijere (60%):** Ovaj odgovor je najčešće označen, što ukazuje na ozbiljan problem sa pristupom biračkim mestima i političkim događanjima za osobe sa invaliditetom. Fizičke prepreke, poput nepristupačnih ulaza ili nedostatka potrebne infrastrukture, i dalje predstavljaju značajnu barijeru za političko učešće.
2. **Nedostatak informacija na pristupačnim formatima (50%):** Polovina ispitanika prepoznaje da je problem i nedostatak informacija u pristupačnim formatima, što uključuje Brajevo pismo, audio formate ili znakovni jezik. Ovo je ključno jer političke informacije koje nisu

prilagođene mogu ozbiljno otežati osobama sa invaliditetom da se informišu o političkim procesima.

- 3.
4. **Diskriminacija i predrasude (55%):** Više od polovine ispitanika smatra da su diskriminacija i predrasude prema osobama sa invaliditetom značajan izazov u političkom angažmanu. To može uključivati nedostatak povjerenja političara u sposobnosti osoba sa invaliditetom, kao i negativne stavove društva prema njihovoj sposobnosti da učestvuju u političkom životu.
5. **Nedostatak podrške političkih partija (65%):** Veliki broj ispitanika smatra da političke stranke ne pružaju dovoljno podrške osobama sa invaliditetom, kako u pogledu uključivanja u političke strukture, tako i u smislu njihove zastupljenosti na izbornim listama. Ovaj odgovor ukazuje na nužnost reformi i inicijativa kako bi se povećala politička reprezentacija osoba sa invaliditetom.
6. **Nedostatak interesovanja osoba sa invaliditetom za politiku (10%):** Ovaj odgovor je označen od strane relativno malog broja ispitanika, što sugerise da većina osoba sa invaliditetom ipak pokazuje interesovanje za političke procese, iako postoje brojni faktori koji ometaju njihovo aktivno učešće.
7. **Drugo (5%):** Odgovori u ovoj kategoriji bili su rijetki, što ukazuje na to da su većina ključnih izazova prepoznati u navedenim opcijama.

Zaključuje se:

Glavni izazovi za političku participaciju osoba sa invaliditetom prema odgovorima ispitanika su fizičke barijere, nedostatak pristupačnih informacija, diskriminacija i nedostatak podrške političkih partija. Ovo ukazuje na potrebu za značajnim poboljšanjima u infrastruktornoj, informativnoj i institucionalnoj podršci. Izuzetno je važno da se i političke stranke aktivnije angažuju u uključivanju osoba sa invaliditetom u politički život, čime bi se smanjile predrasude i omogućilo ravnopravno učešće u procesima donošenja odluka.

- **Analiza dobijenih odgovora na pitanje broj 7., o razumijevanju potrebe osoba sa invaliditetom od strane političara.**

O Da – 10%

O Ne – 70%

O Djelimično – 20%

Analiza dobijenih odgovora:

O Da (10%): Samo 10% ispitanika smatra da političari u potpunosti razumiju potrebe osoba sa invaliditetom. Ovaj niskoprocenualni odgovor ukazuje na veliki jaz između stvarnih potreba osoba sa invaliditetom i razumevanja tih

potreba od strane političkih aktera. Iako je broj onih koji smatraju da političari potpuno razumiju njihove potrebe minimalan, ovo može ukazivati na vrlo ograničenu vidljivost ili angažman političara prema ovoj populaciji.

O Ne (70%): Najveći broj ispitanika (70%) smatra da političari ne razumiju potrebe osoba sa invaliditetom. Ovo je vrlo zabrinjavajući rezultat, jer jasno pokazuje da postoji dubok nesklad u percepciji između osoba sa invaliditetom i političara u pogledu njihovih prava i potreba. Ovaj podatak ukazuje na potrebu za obrazovanjem političara o pitanjima vezanim za invaliditet, kao i veću angažovanost u inkluziji osoba sa invaliditetom u političke procese.

O Djelimično (20%): 20% ispitanika smatra da političari djelimično razumiju njihove potrebe. Ovaj odgovor može ukazivati na činjenicu da neki političari, iako imaju osnovno razumijevanje problema osoba sa invaliditetom, nisu u stanju da razviju

odgovarajuće politike ili prakse koje bi u potpunosti zadovoljile njihove potrebe. Djelimično razumijevanje može biti indikator potencijala za dalji rad i poboljšanja u ovoj oblasti.

Zaključuje se:

Ovaj odgovor jasno ukazuje na ozbiljan problem u razumevanju potreba osoba sa invaliditetom od strane političara, jer čak 70% ispitanika smatra da političari ne

razumiju njihove potrebe. Ovo predstavlja značajan izazov u političkoj inkluziji, jer političari koji nemaju dovoljno razumijevanja za specifične potrebe ove populacije neće moći da razvijaju efikasne politike i strategije koje bi omogućile ravnopravno učešće. Potrebno je povećati edukaciju i sensibilizaciju političara o pitanjima invaliditeta, kao i razviti programe koji bi obezbudili bolju podršku i učešće osoba sa invaliditetom u političkom životu.

- **Analiza dobijenih odgovora na pitanje broj 8., o tome da biste podržali kandidate sa invaliditetom na političkim funkcijama?**

O Da – 85%

O Ne – 5%

O Zavisi od kandidata – 10%

Analiza dobijenih odgovora:

O Da (85%): Većina ispitanika (85%) izjavljuje da bi podržali kandidate sa invaliditetom na političkim funkcijama. Ovaj visok procenat ukazuje na pozitivnu percepciju i spremnost ove populacije da podrži kandidate koji bolje razumiju njihove potrebe i izazove. Ovo može biti signal političarima da postoji značajna podrška za

kandidate sa invaliditetom, što može povećati motivaciju za aktivniji angažman ove grupe u političkom životu.

O Ne (5%): Samo 5% ispitanika bi odbilo podržati kandidate sa invaliditetom, što je vrlo nizak procenat. Ovo ukazuje da većina ispitanika ne vidi invaliditet kao prepreku za političko angažovanje i smatra da osoba sa invaliditetom može efikasno obavljati političke funkcije.

O Zavisi od kandidata (10%): 10% ispitanika smatra da bi njihova podrška zavisila od drugih faktora vezanih za kandidate, kao što su političke platforme, sposobnosti, iskustvo ili specifične politike koje oni podržavaju. Ovaj odgovor ukazuje na to da, iako postoji velika spremnost za podršku, ostale kvalifikacije kandidata takođe igraju važnu ulogu.

Zaključuje se:

Podrška kandidatima sa invaliditetom na političkim funkcijama je izuzetno visoka, što ukazuje na spremnost i otvorenost ove populacije za promene u političkom životu, kao i na prepoznavanje važnosti uključivanja osoba sa invaliditetom u političke procese. Samo mali broj ispitanika bi se protivio ovoj podršci, dok 10% smatra da bi njihova podrška zavisila od drugih faktora, što je razumljivo s obzirom na važnost sposobnosti kandidata u političkom kontekstu.

- **Analiza dobijenih odgovora na pitanje broj 9., o tome šta bi donosioci odluka mogli poboljšati u vezi s pravima osoba sa invaliditetom?**

Ovo pitanje nije kvantifikovano sa opcijama, pa je odgovor na ovo pitanje sadržao mnoge predloge i mišljenja. Na osnovu odgovora, može se navesti nekoliko ključnih tačaka koje ispitanici najčešće ističu

1. Povećati pristupačnost infrastrukture (npr. prilagoditi javne objekte i saobraćaj za osobe sa invaliditetom).
2. Poboljšati dostupnost informacija u formatima pogodnim za osobe sa invaliditetom, kao što su Brajevo pismo, audio formati, i sl.
3. Podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom kroz stimulativne politike i olakšice za poslodavce.
4. Uključivanje osoba sa invaliditetom u političke procese, kroz veću zastupljenost na izbornim listama i političkim funkcijama.

Zaključuje se:

Ispitanici su se fokusirali na poboljšanje pristupačnosti i informacija, što ukazuje na to da infrastrukturni problemi i manjak pristupačnih izvora informacija još uvijek predstavljaju prepreke za ravnopravno učešće

osoba sa invaliditetom u društvu. Pored toga, mnogi ispitanici sugerišu da bi donošenje zakonodavnih inicijativa koje podstiču zapošljavanje osoba sa invaliditetom moglo imati dugoročne koristi za društvo u cjelini.

PREPORUKE

45% ispitanika izjavilo je da nikada nije bilo politički aktivno, što ukazuje na značajan broj osoba sa invaliditetom koje nisu uključene u političke procese. S druge strane, 30% ispitanika reklo je da povremeno učestvuje u političkim aktivnostima, dok je samo 25% ispitanika aktivno uključeno u političke partije ili aktivizam.

Zastupljenost u politici – 70% ispitanika smatra da osobe sa invaliditetom nisu dovoljno zastupljene u političkom životu. Ovaj podatak ukazuje na potrebu za većom institucionalnom podrškom i promocijom političke inkluzije.

Najčešće barijere uključuju:

- Nepristupačnost biračkih mjesta – mnogi ispitanici istakli su fizičke prepreke kao ključni problem.

- Nedostatak informacija u pristupačnim formatima – osobe sa oštećenjem vida i sluha često nemaju pristup ključnim političkim informacijama.
- Diskriminacija i predrasude – veliki broj ispitanika smatra da društvene predrasude umanjuju njihove šanse za političko angažovanje.
- Nedostatak podrške političkih partija – političke stranke rijetko uključuju osobe sa invaliditetom u svoje strukture ili izborne liste.
- Podrška kandidatima – 85% ispitanika bi podržalo kandidate sa invaliditetom na političkim funkcijama, što ukazuje na visok nivo spremnosti da se podrže političari koji bolje razumiju probleme ove populacije.

Na osnovu istraživanja izdvajamo sljedeće ključne preporuke:

- Poboljšati pristupačnost biračkih mjesta i političkih događaja – potrebno je obezbijediti infrastrukturnu prilagođenost biračkih mjesta i omogućiti svim osobama sa invaliditetom nesmetan pristup izbornim procesima.
- Unaprijediti dostupnost informacija – političke informacije moraju biti dostupne u formatima prilagođenim osobama sa različitim vrstama invaliditeta (npr. Brajevo pismo, audio format, znakovni jezik).

- Ojačati podršku političkih partija – potrebno je podstaknuti političke stranke da aktivnije uključuju osobe sa invaliditetom u svoje redove i na izborne liste.
- Povećati svijest i edukaciju donosilaca odluka – političari i javni funkcioneri moraju biti bolje edukovani o pravima i potrebama osoba sa invaliditetom kako bi kreirali inkluzivnije politike.
- Podsticati aktivizam među osobama sa invaliditetom – kroz edukativne programe i inicijative potrebno je motivisati ovu populaciju da se aktivnije uključi u političke procese.

ZAHVALNICA

Ovim putem želimo da izrazimo zahvalnost svim učesnicima istraživanja koji su svojim odgovorima doprinijeli razumijevanju ove važne teme.

Takođe, zahvaljujemo se organizacijama koje su pomogle u sprovođenju istraživanja i distribuciji anketnih upitnika. Njihova podrška bila je ključna za uspjeh ovog istraživanja.

ZAKLJUČAK

Istraživanje je jasno pokazalo da osobe sa invaliditetom i dalje nailaze na brojne prepreke kada je u pitanju politički angažman, i to na više nivoa. Jedan od najistaknutijih izazova su nepristupačna biračka mjesta, koja predstavljaju fizičku prepreku za mnoge osobe sa invaliditetom, otežavajući im pravo na slobodno i ravnopravno učešće u izbornim procesima. Takođe, nedostatak pristupačnih formata informacija – poput Brajevog pisma, audio zapisa ili sadržaja u znakovnom jeziku – ostavlja mnoge osobe sa invaliditetom bez neophodnih informacija o političkim kandidatima, partijama i njihovim politikama, što smanjuje njihov kapacitet za informisani politički izbor.

Društvene predrasude i diskriminacija prema osobama sa invaliditetom još uvijek su duboko ukorijenjeni u mnogim sredinama, što dodatno otežava njihovu političku participaciju. Mnogi političari ne prepoznaju specifične potrebe ove grupe, što dovodi do njihove nedovoljne zastupljenosti u političkom životu i donošenju odluka koje se direktno tiču njihovih prava. Ovaj manjak političke volje za uključivanje osoba sa invaliditetom u političke procese dodatno se odražava na političke stranke koje rijetko uključuju osobe sa invaliditetom u svoje redove ili na izborne liste.

Međutim, uprkos svim ovim izazovima, istraživanje je također pokazalo da postoji značajan potencijal za poboljšanje političke inkluzije osoba sa invaliditetom. Višestruko visok stepen podrške za kandidate sa invaliditetom ukazuje na to da su ljudi spremni da podrže političare koji razumiju njihove specifične potrebe i izazove. To daje jasnu poruku političkim liderima i strankama da je inkluzija osoba sa invaliditetom u politički život ne samo moguća, već i poželjna.

Za postizanje trajnih i značajnih promjena u političkoj inkluziji osoba sa invaliditetom, neophodna je ozbiljna sistemska podrška, koja mora doći kroz institucionalne reforme. Ove reforme trebaju uključivati fizičku prilagodbu biračkih mjesta, osiguranje pristupačnih formata političkih informacija i poboljšanje obrazovanja političara i donosilaca odluka o potrebama osoba sa invaliditetom. Pored toga, važno je ojačati politički aktivizam među osobama sa invaliditetom, kako bi se stvorili lideri unutar ove zajednice koji će biti spremni da preuzmu odgovornost za svoje pravo da se izjasne i učestvuju u društvenim i političkim procesima.

S obzirom na to da je visok procenat ispitanika izrazio spremnost da podrži kandidate sa invaliditetom, jasno je da postoji osnov za stvaranje političkog okruženja koje će omogućiti veću zastupljenost i aktivnije učešće ove populacije u političkom životu. Uz adekvatne institucionalne promjene, podršku političkih partija,

povećanje svijesti i edukaciju donosilaca odluka, moguće je stvoriti inkluzivno društvo koje omogućava svim građanima, bez obzira na njihove fizičke sposobnosti, ravnopravno učešće u donošenju odluka koje oblikuju njihove živote.